

HOGYAN LEHET JOBBAN HASZNOSÍTANI AZ ÖKOLÓGIAI ISMERETEKET ÉS EREDMÉNYEKET A TERMÉSZET- ÉS KÖRNYEZETVÉDELEMBEN?

Dr. Dévai György, Debreceni Egyetem, TTK, Hidrobiológiai Tanszék

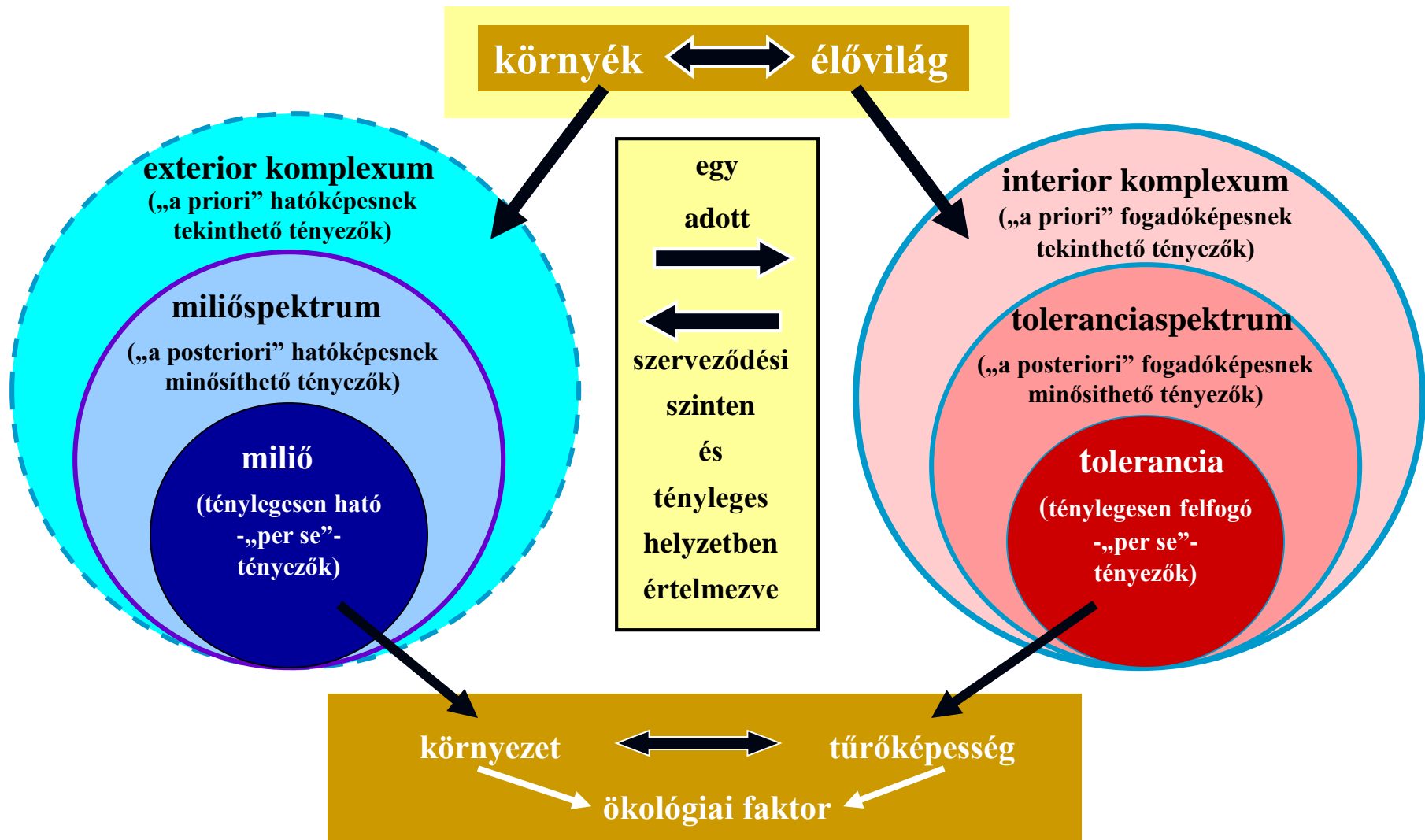
„Ökológia és természetvédelem:
alkalmazott kutatások szerepe
a gyakorlatban”
című NeKI műhelytalálkozó

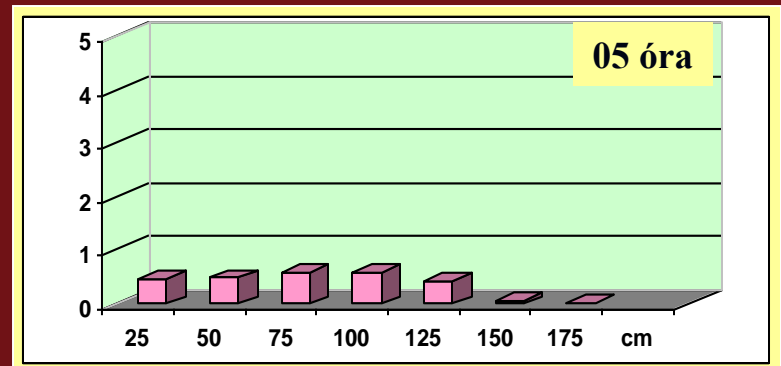
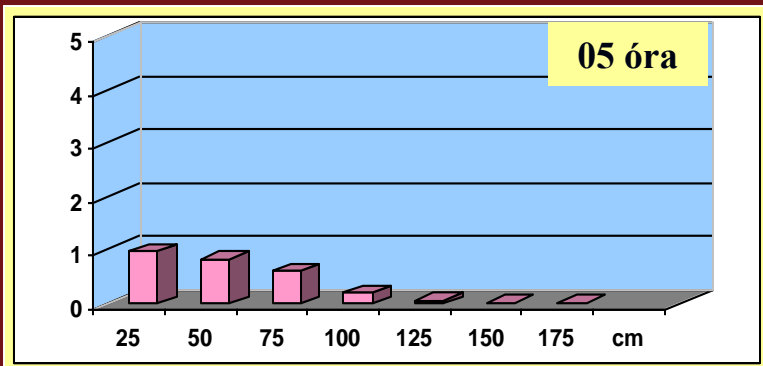
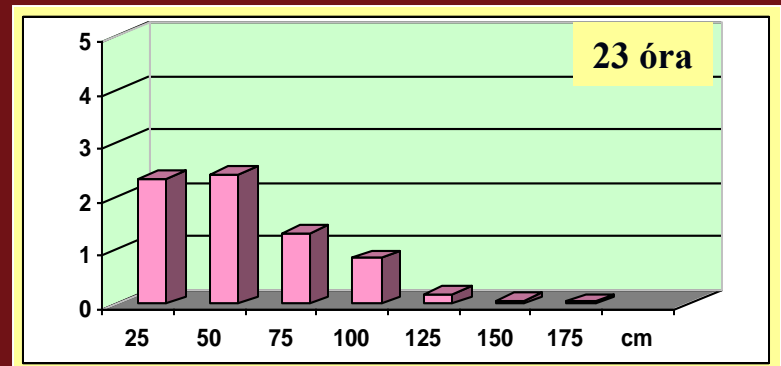
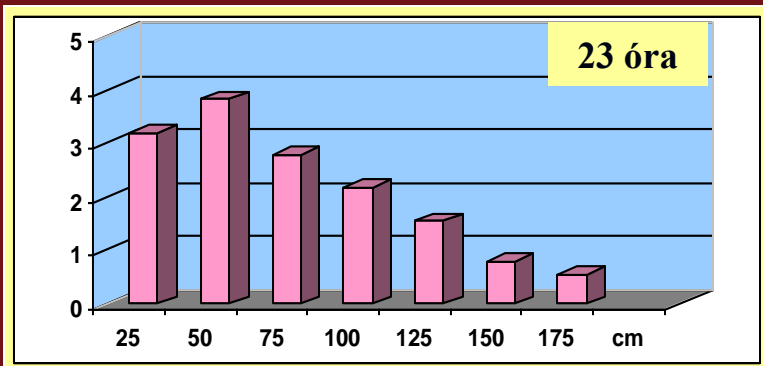
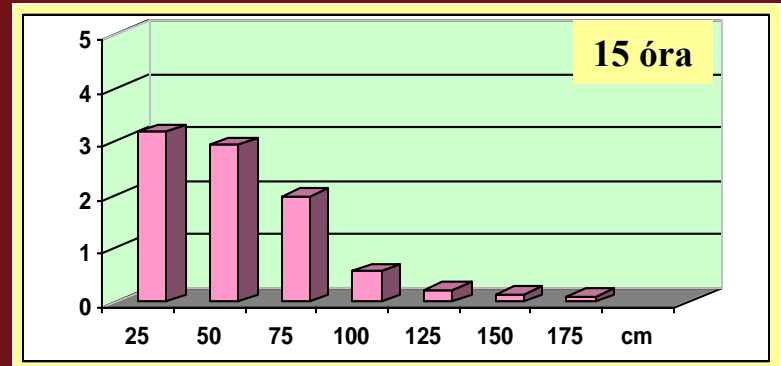
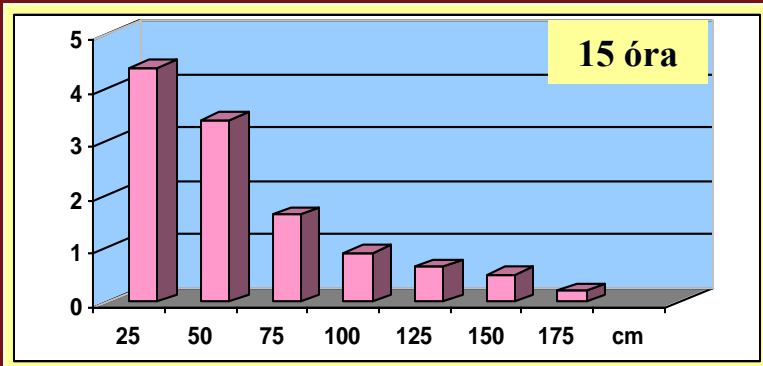
Földművelésügyi
Minisztérium
Darányi Ignác terem
Budapest, 2015. július 8.

AZ ÖKOLÓGIA

ALAPVETŐ VONATKOZTATÁSI RENDSZERE

Az oldott oxigéntartalom napszakos változása a Hordódi-Holt-Tisza nyíltvízi (balra) és sulymos (jobbra) víztestjében (2002. július 23-24.)

SZÜNBIOLÓGIA

**Központi
feltevés**

**Bárhol, bármikor,
bármilyen
élőlényegyüttes a
természetben
bármilyen
mennyiségben
megtalálható.**

**Központi
tény**

**A központi feltevés
hamis.
(Olyan egyértelmű
tapasztalati tény, ami
nem szorul különösebb
bizonyításra.)**

**Központi
kérdéskör**

**Ha a központi feltevés
hamis, akkor adott
élőlényegyüttesre
milyen mértékben és
miért hamis.

(Két alapkérdés:
eltérési és
kényszerfeltételi.)**

SZÜNBIOLÓGIAI INDIKÁCIÓ

INDIKÁTOR

(jelző)

populációk és
populációkollektívumok

taxonómia

INDIKÁTUM

(jelzett)

tömegeloszlás
térben és időben,
mint valós mintázat

populációbiológia
chorológia
fenológia
cönológia

INDIKANDUM

(jelzendő)

kényszerfeltételek,
mint
háttérmintázat

etológia
ökológia

Agrion virgo

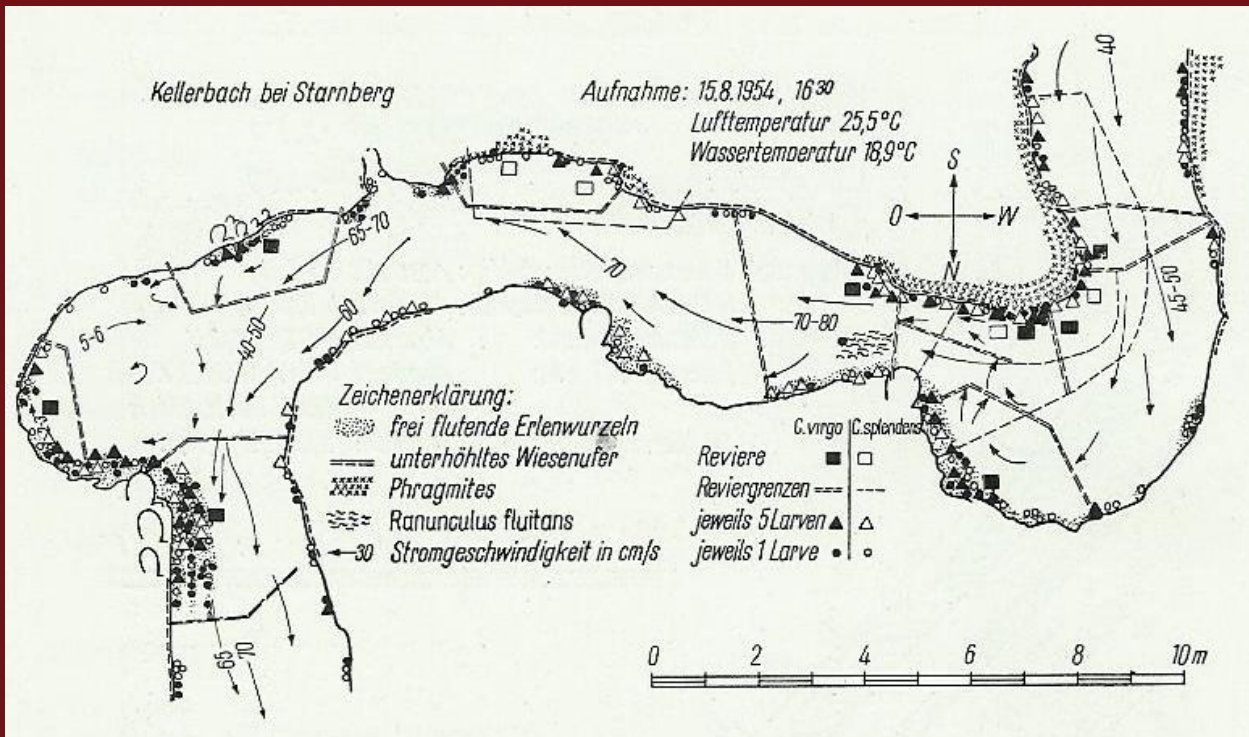
**Különböző szitakötőfajok (Odonata)
eltérő mértékű élőhelyfüggősége és
ebből adódóan eltérő jelzési
(indikációs) képessége**

Gomphus vulgatissimus

Sympetrum sanguineum

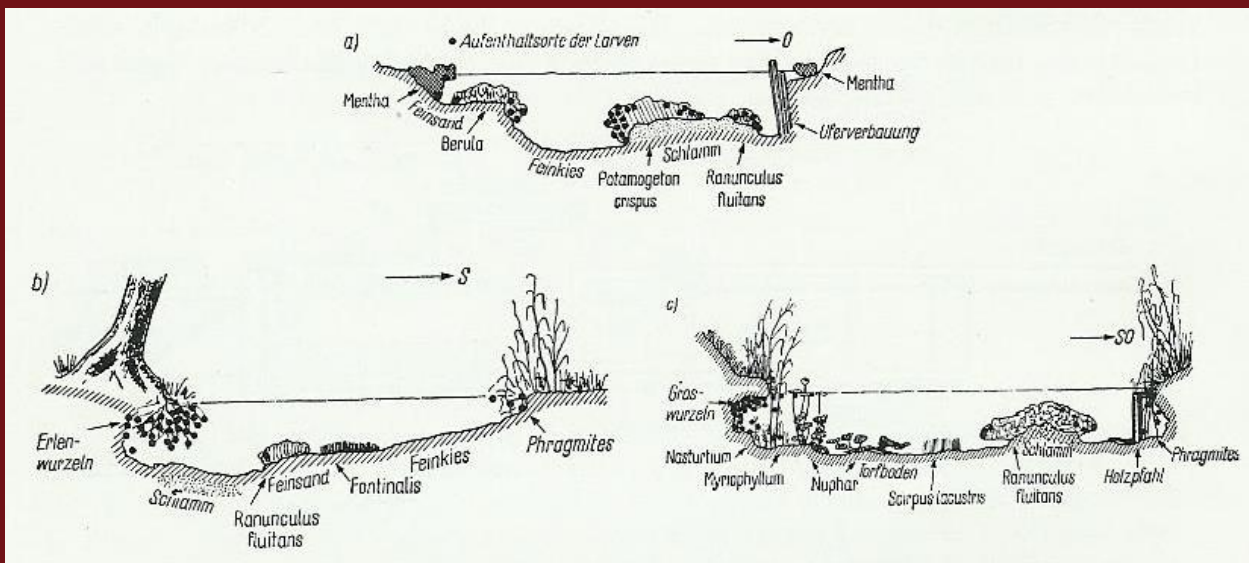
Calopteryx splendens

Fotó. Miskolczi Margit

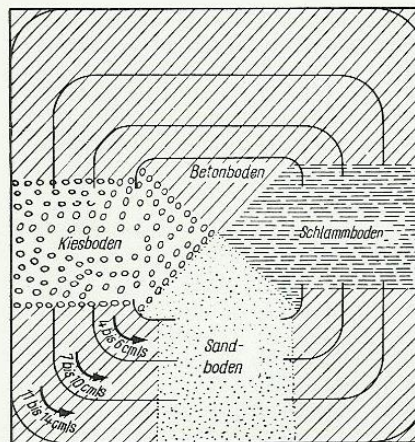
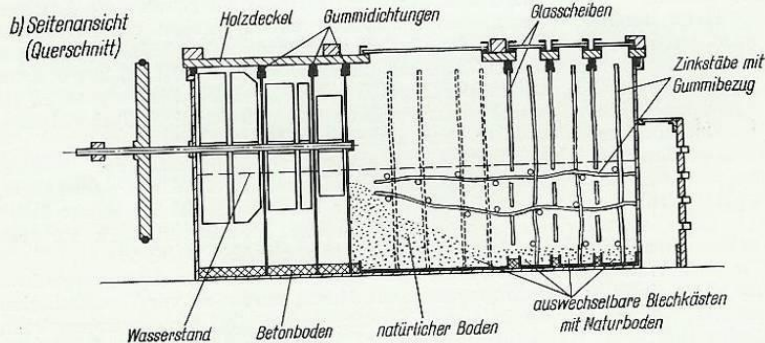
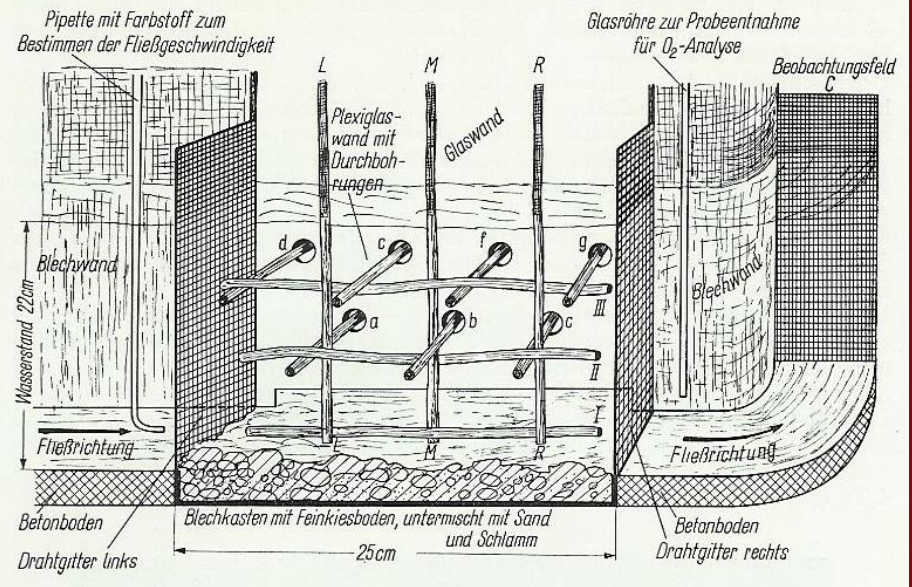
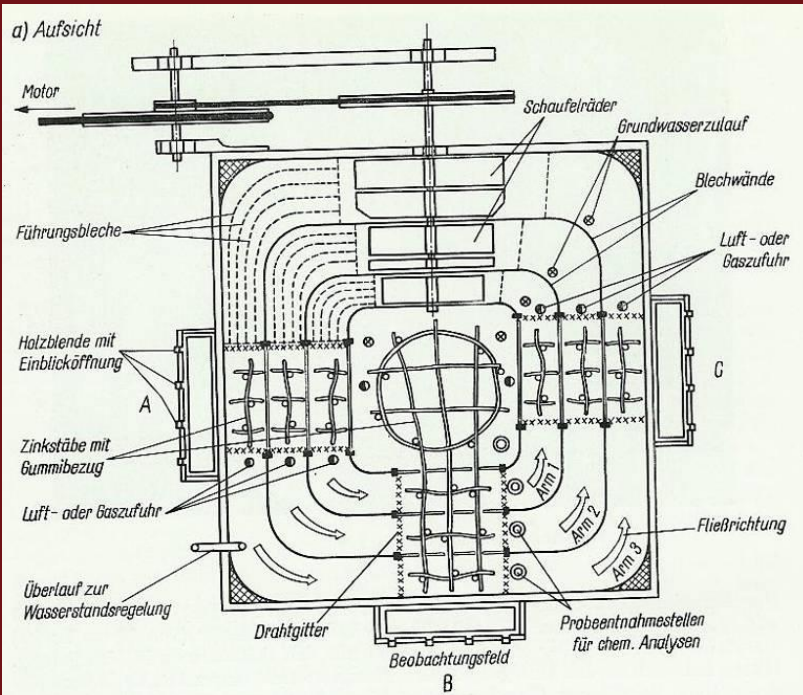
Calopteryx virgo

Fotó. Miskolczi Margit

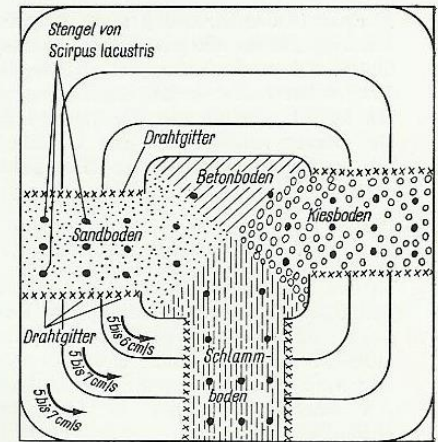

Rudolf Zahner
 (1959)
 úttörő jelentőségű
 terepi és
 laboratóriumi
 vizsgálatai
 két
 Calopteryx-fajnál

A Rudolf Zahner (1959) által tervezett és épített, változó irányú áramlás tanulmányozására is alkalmas kísérleti berendezés

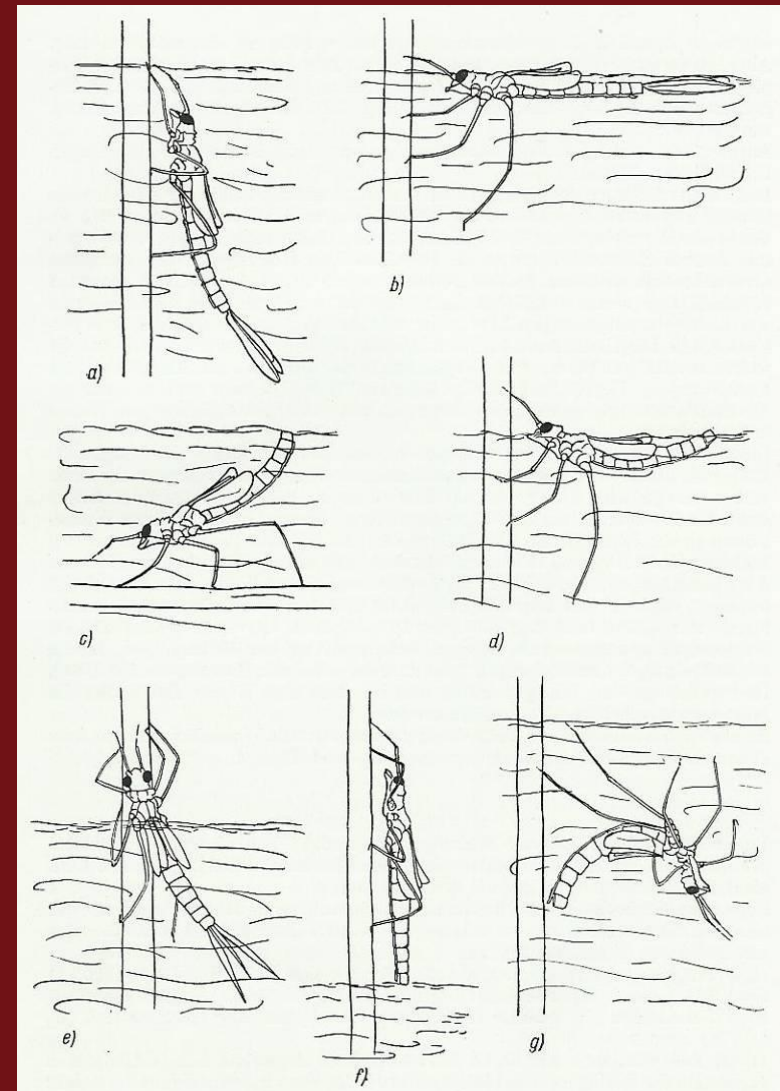
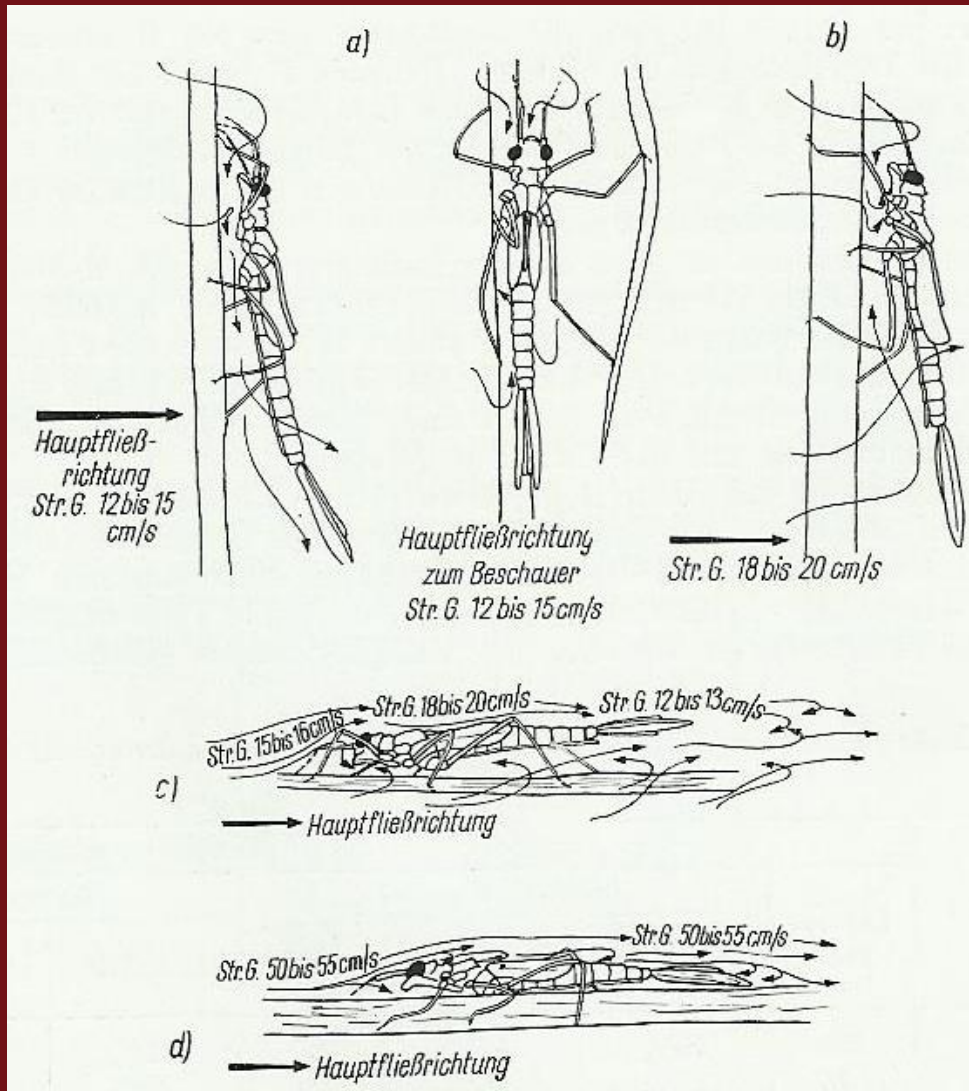
a) Versuchsanordnung 1: Böden verschiedener Korngröße

b) Versuchsanordnung 2: Böden verschiedener Korngröße und Scirpus-Stengel

Rudolf Zahner (1959) vizsgálatainak végeredménye: az etológiai és az ökológiai sajátosságok együttesen határozzák meg az előfordulási viszonyokat

Feladatok: 1 – 3

- A természet- és környezetvédelmi állapotértékelésbe bevont élőlénycsoportok körét mindenképpen bővíteni kellene, elsősorban olyan csoportokkal, amelyek indikációs értéke szerkezeti (strukturális) és/vagy működési (funkcionális) szempontból jelentős.
- A taxonómiai ('fajazonosítási') munkát jobban meg kellene becsülni, és növelni kellene az azonosítást (identifikációt) végző személyek számát, különösen a nagy indikációs értékű élőlénycsoportoknál.
- Meg kellene teremteni a szervezeti és pénzügyi feltételeket a természet- és környezetvédelem szempontjából fontos élőlények korszerű módszerekkel (pásztázó elektronmikroszkópia, citológia, enzimológia, molekuláris biológia) történő azonosításához.

Feladatok: 4 – 6

- Fokozott figyelmet kellene szentelni a természet- és környezetvédelmi szempontból jelentős hazai objektumok (elsősorban ökológiai alapon elkülönített élőhelytípusok) azonos szintű és minőségű biotikai feltárására, ami elsősorban a nagyobb élőlénycsoportokra szétválogatott minták specialistáknak történő elküldésével és általuk végzett feldolgozással érhető el.
- Nagyobb gondot kellene fordítani a biotikai adatok célirányos, szakszerű és egységes gyűjtésére, feldolgozására, értékelésére, mint eredményes hasznosításuk legfőbb zálogára, s ennek érdekében elméleti és gyakorlati téren egyaránt világos különbséget kellene tenni az állapotfelmérés (survey), az állapotmegfigyelés (surveillance) és az állapotellenőrzés (monitoring) között.
- Megbízhatóan és pontosan fel kellene tárni az egyes élőlénycsoportok országos előfordulási viszonyait, s ezek alapján olyan taxonspecifikus minősítési eljárásokat kellene kidolgozni, amelyek számszerűsített értékei a más szakmákkal való kommunikációt könnyebbé és elfogadhatóbbá teszik, s a széles nyilvánosság számára is értelmezhetőek.

Feladatok: 7 – 9

- Ki kellene jelölni a fő biotóptípusokat, s meg kellene állapítani az ezekre jellemző, s így azok minőségi állapotát hűen tükröző taxacönózisokat, hogy ezekhez (mint etalonokhoz) lehessen viszonyítani a különböző mértékben leromlott (degradált) vagy helyreállított (restaurált) élőhelyeket.
- A fajközpontú szemléletet fel kellene váltani a populációközpontúval, s törekedni kellene a főbb minőségi és a mennyiségi statisztikai mutatók egységes rendszerének kialakítására.
- Javaslatot kellene kérni a természet- és környezetvédelmi szempontból kiemelten fontos előlénycsoportok specialistáitól néhány bizonyítottan nagy indikációs értékű fajra, s vizsgálati programot kellene indítani ezek tűrőképességi tényezőinek és határainak, ill. ezzel összefüggésben ökológiai igényeiknek a megállapítására.

Feladatok: 10 – 12

- A biotikai jegyzékek ('fajlisták') készítése mellett igyekezni kellene körültekintően és sokoldalúan megismerni az élőlények jellegzetes térbeli, időbeli és mennyiségi jelenlétében és/vagy hiányában megnyilvánuló valódi oksági kapcsolatokat.
- Az élőlények előfordulási viszonyainak értékelése során az abiotikus tényezők mellett a jövőben sokkal nagyobb gondot kellene fordítani az élőlények viselkedésbiológiai (etológiai) sajátosságainak és az élőlények közötti kapcsolatrendszereknek (pl. gildstruktúra, mutualizmus, allelopátia, konkurencia, kompetíció) a tanulmányozására.
- A szerkezeti (strukturális) elemzések mellett fokozottabb szerepet kellene kapnia a működési (funkcionális) viszonyok feltárásának, annak érdekében, hogy egy adott természeti rendszer (faj, fajegyüttes, társulás, élőhely) létezésének ne csak a felépítését, hanem a benne lejátszódó folyamatokat is megértsük, s ezáltal közvetlen vagy közvetett beavatkozásaink hatását is jobban felmérhessük.

Epilógus

Mindezek megvalósításához
feltétlenül szükség van
egy olyan megfelelő személyi
állományú és infrastruktúrájú
háttérintézményre,
amelynek a költségellátottsága
a folyamatos működést és a
hosszú távú célok elérését
lehetővé teszi.

Köszönöm megtisztelő figyelmüket!

